

Surveymetodik

Föreläsning 6

Måns Magnusson

Avd. Statistik, LiU

1 Enkätkonstruktion

■ Svarsprocessen

2 Frågekonstruktion

3 Svarsalternativ

4 Introduktionsbrev / Missivbrev

Section 1

Enkätkonstruktion

- För bra enkäter krävs: **Respondenten i centrum**
 - Bra enkäter ger:
 - Lägre bortfall
 - Mindre mätfel
 - Mindre upplevd uppgiftslämnarbörda
 - Vi begär alltid tid av våra respondenter
 - Minimera både den upplevda och faktiska uppgiftslämnarbördan.
 - Gör allt arbete själv (beräkningar, bedömningar m.m.)
- Betrakta enkäten som ett socialt samtal
 - Behandla respondenterna som du själv skulle vilja bli behandlad!
 - Om ni inte kan svara på en enkät vem kan då?
- Dessa principer är också tillämpligt vid registerdata/andra studier

1 Utveckla enkäten

- 1 Skapa egna frågor
- 2 Ta frågor från andra undersökningar
- 3 Varken för många eller för få frågor - kontrollera mot frågeställningarna
- 4 Layouta enkäten
se Dillman et al. (2005); Dahmström (2011)

2 Expertgranska enkäten

- 1 Använd checklistor
SCB (2001, s. 30), Japac et al. (1997, s. 80) och Dahmström (2011, s. 157, 163, 174)
- 2 Mättekniska experter vid ex. SCB

3 Kognitiva intervjuer/tester av enkäten

se Willis (2004) och SCB (2001, s. 49-60)

- 1 Tänka högt protokoll
- 2 Retrospektiva "hur tänkte du" frågor

4 Pilotstudie

Subsection 1

Svarsprocessen

- En respondents svarsprocess ser ut på följande sätt:

- 1 Förstå frågan

- 1 Språk
- 2 Facktermer

- 2 Skaffa relevant information / minnas

- 1 Recall bias
- 2 Telescoping

- 3 Formulera ställningstagande

- 1 Acquiescence bias

- 4 Anpassa svaret till givna svarsalternativ

- 1 Priming

- 5 Justera svaret

För detaljer kring svarsprocessen, se Tourangeau et al. (2000).

Section 2

Frågekonstruktion

- Frågekonstruktion är ett svårt hantverk!
- Faktafrågor / direkta frågor
 - *Exempel:*
Går du i en kommunal eller fristående skola?
- Attitydfrågor
 - *Exempel:*
Vad tycker du om följande i din skola? Toaletterna, Lärarna
 - Attityder skapas ofta i stunden
 - Attityder styrs av respondentens intresse
- Påståendefrågor
 - Svårt att utforma neutrala påståenden
 - *Exempel:*
Hur tycker du att det är i din skola?
På din skola arbetar man aktivt för att motverka mobbing och annan kränkande behandling

■ Tydligt definierade frågor

- Vad menar vi med de ord vi använder?

- *Mindre bra fråga:*

Hur många barn har du?

- *Bättre (?) fråga :*

Hur många barn under 18 år har du?

Med barn menar vi biologiska barn, adopterade barn eller barn till eventuell sammanboende partner och som bor hos dig minst 4 dagar per månad.

- Enkla och tydliga frågor utan (mindre kända) förkortningar och onödigt fackspråk
 - 25 % (?) i Sverige har läs och skrivsvårigheter
 - En fråga ska förstås av **alla** tänkbara respondenter
 - *Mindre bra fråga:*
Har du haft någon form av STI under det senaste halvåret?
 - *Bättre (?) fråga:*
Har du haft någon form av könssjukdom (ex. klamydia, gonnorré eller syfilis) under det senaste halvåret?

- Försök sätta dig in i olika respondenters situationer
 - Utgå inte bara från dig själv
 - Försök sätta dig in i olika respondenters situationer
 - *Mindre bra fråga:*
Vilket transportmedel använde du för att ta dig till jobbet imorse?
 - *Bättre (?) fråga:*
Vilket av följande transportmedel använde du senast?

- Precisa tids- och rumsangivelser

- *Mindre bra fråga:*

- Har du under denna höst varit så sjuk att du besökt en läkare till på grund av matförgiftning?

- *Bättre (?) fråga:*

- Har du sedan den första november besökt en vårdcentral/hälsocentral eller sjukhus för att söka vård för matförgiftning?

■ Endast en fråga är gängen

■ *Mindre bra fråga:*

Tycker du att dina lärare tror på dig och din förmåga att lära?

■ *Bättre (?) frågor:*

Tycker du att de flesta av dina lärare tror på dig som person?

Tycker du att de flesta av dina lärare tror på din förmåga att lära?

■ Neutrala frågor

■ *Mindre bra fråga:*

Många föräldrar sätter säkerheten för sitt barn högst, hur prioriterar du själv ditt barns säkerhet?

■ *Bättre (?) fråga:*

Av följande alternativ, vad tycker du är viktigast för ditt barn?

Säkerhet, utbildning, kärlek...

- Generellt bör följande undvikas...
 - negatitioner
 - långa ord och meningar
 - facktermer och förkortningar
 - bildspråk
 - svåra begrepp
 - hypotetiska frågor

- Hur mycket eller lite tycker du att du bryr dig om och engagerar dig i skolarbetet?
- Har du haft skuldkänslor för att du varit otrogen mot din partner?
- Slog, sparkade eller utsatte någon dig med avsikt för något annat fysiskt våld, så att du skadades eller så att det gjorde ont, under förra året?
- Hur många år har du arbetat som lärare?
- Kräver Ert arbete tunga lyft?

- Känsliga områden är ...
 - Brott
 - Sexualitet
 - Hälsa
 - Politiska sympatier
 - Ekonomi
 - “Avvikande” beteende
- Vad som är känsligt är olika för
 - olika personer
 - i olika tider
 - i olika undersökningar

- Placera känsliga frågor i slutet av ett frågeformulär
- Påståendefrågor kan vara bra för känsliga frågor
- Känsliga frågor har ofta en (negativ) bias
 - Svårt att uppskatta absoluta tal, bättre att undersöka skillnader över tid
- Hur flera av dessa uppgifter regleras i Personuppgiftslagen (PUL 1998:204)
 - Känns något det minsta tveksamt, konsultera en jurist eller Datainspektionen.

Section 3

Svarsalternativ

- Svarsalternativ ska vara...
 - Ett svar på frågan
 - Ömsesidigt uttömmande och uteslutande
 - Överblickbara
 - Jämna skalsteg
- Svarsalternativ ger signaler om vad som är normalt till respondenten så...
 - Undvik fasta alternativ om möjligt.
- Frågor om kön och hudfärg
- Använd klassifikationsstandarder om det finns.
- Ha alltid en “vet ej”-utväg för respondenten
 - Annars riskeras partiellt bortfall
- Använd inte ja/nej-alternativ i attitydfrågor

Section 4

Introduktionsbrev / Missivbrev

■ Obligatoriskt innehåll

- Lagar som gäller
- Om samråd har gjorts
- Personuppgifter och anonymitet
- Vem kommer använda materialet
- Beskriv undersökningens metod och urval och undersökningsperiod
- Underteckna brevet (gärna av någon med auktoritet)

■ Rekommendationer

- Sträva efter att respondenten känner sig unik
- Intresseväckande frågor
- Bra språk!

■ Se checklista i Japac et al. (1997, s. 87)

- Dahmström, K., 2011. Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning, 5th Edition. Studentlitteratur, Lund.
- Dillman, D., Gertseva, A., Mahon-Haft, T., 2005. Achieving usability in establishment surveys through the application of visual design principles. JOURNAL OF OFFICIAL STATISTICS-STOCKHOLM- 21 (2), 183.
- Japac, L., Ahtiainen, A., Hörngren, J., Lindén, H., Lyberg, L., Nilsson, P., 1997. Minska bortfallet.
URL http://www.pubkat.scb.se/statistik/_publikationer/0V9999_2000I02_BR_X97%C3%96P9701.pdf
- PUL, 1998:204. Personuppgiftslagen. Svensk författningssamling.
- SCB, 2001. Fråga rätt! : utveckla, testa, utvärdera och förbättra blanketter. Stockholm.
URL http://www.scb.se/statistik/_publikationer/0V9999_2000I02_BR_X97%C3%96P0101.pdf
- Tourangeau, R., Rips, L., Rasinski, K., 2000. The psychology of survey response. Cambridge University Press.
- Willis, G., 2004. Cognitive interviewing: A tool for improving questionnaire